

JAK ROZMAWIAĆ, O WIELOKULTUROWOŚCI W SZKOLE?

#DZIECKO Z DOŚWIADCZENIEM MIGRACYJNYM W SZKOLE #WIELOKULTUROWOŚĆ #MOC KULTUR W SZKOLE

Biblioteka szkolna jest miejscem realizacji programów nauczania i wychowania, edukacji kulturalnej i informacyjnej dzieci i młodzieży oraz kształcenia i doskonalenia nauczycieli i nauczycielek. W związku z tym ma ogromny potencjał i odgrywa ważną rolę w integracji uczniów i uczennic w różnorodnej kulturowo szkole. Biblioteka to miejsce szczególne, w którym na co dzień spotykają się osoby o różnych potrzebach i zainteresowaniach, wywodzące się z różnych środowisk czy grup

mniejszościowych. Upowszechnianie przez bibliotekarki i bibliotekarzy szkolnych wartości różnorodności kulturowej wśród dzieci i młodzieży oraz sprzyjanie dialogowi kultur jest tematem niezwykle ciekawym, ale wymaga dużej otwartości i wrażliwości. **Organizując odpowiednie zajęcia, bibliotekarze lub bibliotekarki mogą dać uczniom i uczennicom szerokie możliwości samodzielnej i grupowej pracy nad tymi zagadnieniami.**

KLUCZOWE ZADANIA BIBLIOTEKAREK I BIBLIOTEKARZY SZKOLNYCH

1. Realizując program edukacyjny i wychowawczy szkoły, **wspieraj w społeczności lokalnej inicjatywy czytelnicze, ale także kulturalne i społeczne**, które rozwijają wrażliwość młodzieży oraz poszerzają wiedzę o różnorodności społecznej.
2. **Organizuj spotkania czytelnicze** dotyczące **tolerancji, stereotypów i kultur różnych narodów**. Dzięki takim spotkaniom polskie i cudzoziemskie dzieci mogą poznać się nawzajem oraz znaleźć wspólną przestrzeń do dialogu i działań.
3. **Dobieraj lektury poruszające tematykę różnorodności**, udostępniaj książki pisane przez różnojęzycznych autorów. Zachęcaj do wnikliwej analizy tekstu, która pozwoli uczniom i uczennicom poszerzyć horyzonty poznawcze i kształtować kompetencje międzykulturowe.
4. **Korzystaj ze wsparcia psychologa lub pedagoga szkolnego** (w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami, wyborze odpowiednich tekstów dla dzieci z różnym bagażem doświadczeń) oraz nauczycieli przedmiotowych (wsparcie w projektach edukacyjnych wymagających wiedzy tematycznej lub umiejętności z danego obszaru). Przydatny będzie też **kontakt z wychowawcą**, który może dać praktyczne wskazówki dotyczące relacji panujących w grupie i tematów wartych poruszenia.
5. **Buduj i rozwijaj kompetencje międzykulturowe** – swoje i całego zespołu pracującego w szkolnej bibliotece. Wsparcia można szukać we własnej bibliotece, w wielokulturowym otoczeniu i w organizacjach pozarządowych, które organizują szkolenia i warsztaty tematyczne.

BIBLIOTEKA JAKO CENTRUM TWÓRCZEJ AKTYWNOŚCI SZKOLNEJ

PROJEKT UCZNIOWSKI, CZYLI WSPÓLNE DZIAŁANIE

Jest to jedna z najlepszych praktyk integrujących dzieci pochodzące z różnych grup – jeśli towarzyszy jej troska o włączenie wszystkich oraz o stworzenie poczucia wspólnej tożsamości zespołu. Nawet zadania pozornie niezwiązane z wielokulturowością, jak wspólne zaprojektowanie kącika relaksu w bibliotece, mogą wzmocnić więzi między uczennicami i uczniami i pomóc im przekroczyć stereotypowe podziały. Aby tak się stało, pamiętaj o kilku kwestiach.

- ➔ Ustal z dziećmi i młodzieżą zasady, dzięki którym wszyscy będą czuli się bezpiecznie i komfortowo. Możesz skorzystać z zasad dobrej rozmowy opracowanych w projekcie Centrum Edukacji Obywatelskiej „Rozmawiajmy o uchodźcach” migracje.ceo.org.pl.
- ➔ Zadbaj o integrację grupy. Poświęć dużo czasu na poznanie się uczniów i uczennic, zaproponuj kilka ćwiczeń budujących zespół.
- ➔ Wspieraj pracę grupową. Pomagaj dzielić się zadaniami, skupiaj się na sukcesach i trudnościach całego zespołu zamiast na odpowiedzialności poszczególnych osób.
- ➔ Głośno doceniaj różnorodność, różnicę zdań i poglądów, które pojawiają się w grupie (np. „O, to ciekawe, nigdy bym nie wpadła na taki pomysł.”).
- ➔ W sytuacjach konfliktowych pomagaj uczniom i uczennicom wyrażać potrzeby z szacunkiem dla innych, przypominaj o celu projektu i angażuj dzieci w szukanie konstruktywnych rozwiązań.

KLUB DOBREJ ROZMOWY O KSIĄŻCE

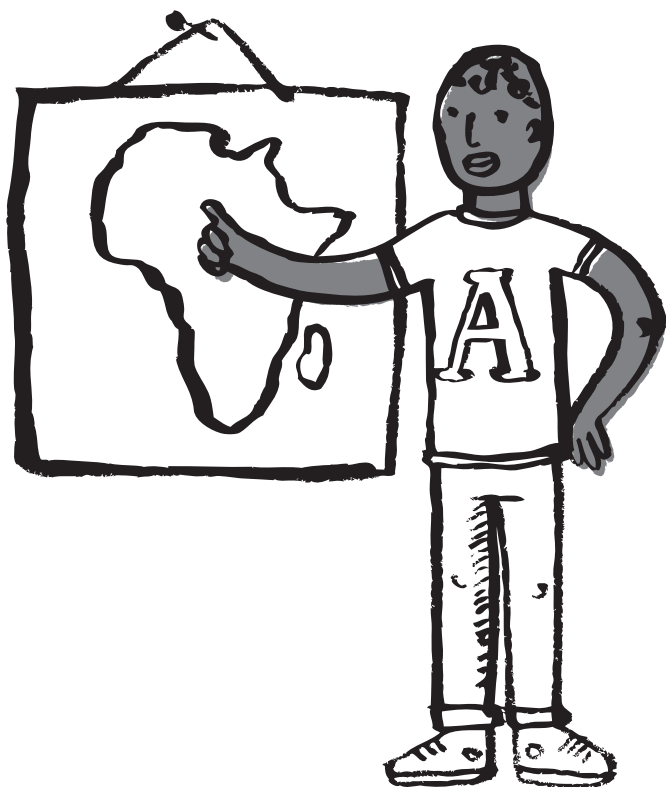
Czytanki międzykulturowe. W młodszych grupach zorganizuj czytanie bajek międzykulturowych. Wykorzystaj zasoby online projektu „Kultura otwartości” realizowanego przez Staromiejski Domu Kultury www.kulturaotwartosci.pl, „Bajki z krajów uchodźców” przygotowane przez UNHCR <http://bit.ly/BajkiZkrajowUchodzcow> lub słuchowiska „Bajki-grajki” (do kupienia w dobrych sklepach muzycznych), pochodzące z różnych zakątków świata. Czytanki warto uzupełnić zajęciami poszerzającymi kontekst kulturowy, otwartą rozmową (w której dzieci mogą podzielić się wrażeniami) oraz grami i zabawami.

Klub czytelniczy wokół migracji. Zachęć starszych uczniów i uczennice do stworzenia klubu czytelniczego i wspólnego przygotowania regularnych spotkań czytelniczych dla dzieci z przedszkoli, szkół podstawowych, świetlic i domów dziecka. Czytanie przez młodzież książek poświęconych tematyce migracyjnej i różnorodności kulturowej oraz prowadzenie na ich podstawie spotkań i rozmów z najmłodszymi wspiera w rozumieniu i akceptowaniu różnorodności kulturowej oraz procesów związanych ze współczesnymi migracjami.

Polecamy:

- ➔ publikację „Poczytajmy o migracjach. Przewodnik dla klubów czytelniczych”, CEO, Warszawa 2017: dziesięć wskazówek dotyczących prowadzenia dobrego klubu czytelniczego, część dotycząca współczesnych migracji oraz zestaw trzech scenariuszy zajęć czytelniczych przygotowanych na podstawie książki dla dzieci „Chłopiec z Lampedusy” autorstwa Rafała Witka, https://poczytajmy.ceo.org.pl/sites/poczytajmy.ceo.org.pl/files/poczytajmy_o_migracjach.pdf, www.poczytajmy.ceo.org.pl
- ➔ przewodnik dla młodzieży „Punkty widzenia – Klub Dobrej Rozmowy” CEO, Warszawa 2017: wskazówki, jak krok po kroku zorganizować Klub Dobrej Rozmowy o książce, jak planować przebieg spotkań oraz propozycję tematów do dyskusji wraz z materiałami pomocniczymi. Podczas analizy dzieła literackiego poświęconego tematyce migracyjnej szczególnie ważne jest poszukiwanie odpowiedzi na pytania: kim jest autor lub autorka i jakie są jego/jej doświadczenia, pochodzenie kulturowe, przekonania? Jak przedstawieni są migranci i czy mówią we własnym imieniu? Jaki jest kontekst książki – o czym opowiada i co musimy wiedzieć, by ją zrozumieć? <http://bit.ly/PrzewodnikKlubDobrejRozmowy,migracje.ceo.org.pl>
- ➔ materiały edukacyjne dla kadry pedagogicznej z serii „Rozmawiajmy o uchodźcach. Moc kultur w szkole”, Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO), Warszawa 2018: migracje.ceo.org.pl
- ➔ katalog „Pomysły do zrobienia” ze scenariuszami działań społeczno-kulturalnych www.pomysly.e.org.pl

Jeśli w Twojej szkole lub okolicy znajdują się **osoby, które pochodzą z innych krajów, możesz zaprosić je do opowiadania lub czytania historii**, które są dla nich ważne. Zajęcia można uzupełnić rozmową o kraju pochodzenia gościa, ale też jego osobistej historii, zainteresowaniach i postrzeganiu Polski. Do działania można zaprosić także rodziców dzieci cudzoziemskich. Wspólnie z uczniami i uczennicami określcie cel spotkania, skonsultujcie go z zaproszoną osobą oraz ułożcie listę pytań, które chcielibyście zadać.

ZABAWY TWÓRCZE W BIBLIOTECE

Tworzenie wspólnej opowieści. Każdy wybiera jednego bohatera z poznanych wspólnie opowieści wywodzących się z innego niż polski kręgu kulturowego; rysuje go i przypomina sobie jego cechy charakteru. Uczniowie i uczennice wspólnie zastanawiają się, co by się wydarzyło, gdyby wszyscy bohaterowie znaleźli się w dzisiejszej Polsce. Każda osoba w grupie dodaje pięć nowych zdań. Warto zwrócić uwagę na stereotypy, które często występują w bajkach. To właśnie za pośrednictwem bajek, baśni i legend dzieci wkraczają w życie i pierwsze szersze relacje społeczne. Bardzo często dzięki zawartym w nich uogólnieniom i stereotypom łatwiej jest dzieciom interpretować informacje i je wykorzystywać. Polecamy przeczytanie wspólnie z uczestnikami i uczestniczkami spotkania książki „O dzielnych księżniczках i pięknych królewiczach, czyli stare baśnie w nowej odsłonie” (Weronika Józwiak, 2015).

Projekty czytelnicze mogą być wykluczające dla uczniów i uczennic o niskim stopniu znajomości języka polskiego. Dlatego dobrym pomysłem na integrację jest wprowadzenie ćwiczeń, w których znajomość języka nie będzie ograniczeniem. Mogą to być **zajęcia muzyczno-dźwiękowe** (tworzenie orkiestry bez instrumentów, granie na przedmiotach znalezionych w pobliżu). Sprawdzi się też **tworzenie żywych rzeźb lub obrazów, zabawa w portrety Picassa** czy wszelkie aktywności grupowe, w których utrudnieniem jest brak możliwości komunikowania się za pomocą słów (np. zbudowania wieży, rozwiązanie problemu, ustawienie się w określonej kolejności).

Żywa biblioteka szkolna

Metoda ta polega na organizacji spotkań, podczas których uczestnicy i uczestniczki mogą „wypożyczyć żywe książki”, czyli porozmawiać z osobami z grup postrzeganych stereotypowo. Celem Żywej Biblioteki jest zmniejszanie poziomu uprzedzeń i kształtowanie szacunku wobec różnorodności. Możliwość osobistego poznania konkretnego człowieka i zrozumienia jego sytuacji to dla uczniów i uczennic okazja do zastąpienia stereotypów wiedzą o czymś doświadczeniu <http://bit.ly/ŻywaBiblioteka>.

Kącik relaksu, bezpieczna przystań

Migracja do innego kraju wiąże się z podwyższonym poziomem stresu. Dlatego proponujemy stworzenie w bibliotece miejsca, w którym dzieci mogłyby się wyciszyć i odpocząć (rozwiązanie to wspiera wszystkie dzieci – nie tylko uczennice i uczniowie cudzoziemscy potrzebują czasem chwili spokoju).

Jak może wyglądać kącik relaksu w bibliotece?

- ➔ Przytulne miejsce z poduszkami, wygodnym fotelem, miękkim dywanem, wydzielone z boku biblioteki, częściowo zastłonięte.
- ➔ Cicha muzyka, dostępność odtwarzaczy ze słuchawkami i muzyką do wyboru.
- ➔ Ciepłe, delikatne i rozproszone światło.
- ➔ Ekspozycja w widocznym miejscu prostych technik relaksacyjnych, np. uspokajających ćwiczeń oddechowych. Można wykorzystać do tego nagrania, które uczennice i uczniowie mogą odtworzyć (ze słuchawkami), np. progresywną relaksację mięśni <http://bit.ly/TechnikiRelaksacyjneDlaDzieci>.

Zbiory, czyli o co warto wzbogacić szkolną bibliotekę? Książki dotyczące różnorodności społecznej i międzykulturowej

Na rynku jest dostępnych wiele atrakcyjnych, dobrze napisanych książek, które pomagają rozmawiać o różnicach kulturowych i religijnych, o inności i o tolerancji. Wiele z nich można wykorzystać w ramach klubu czytelniczego dla młodszych dzieci lub polecać do samodzielnej lektury. Poniżej prezentujemy przykładowe propozycje lektur dla dzieci i młodzieży, a także pozycje dla nauczycieli i nauczycielek. Więcej pozycji znajduje się na stronie migracje.ceo.org.pl.

Dla dzieci w wieku 5-8 lat:

- ➔ Eliza Piotrowska, *My ludzie*, Warszawa 2014 – **różnorodność kulturowa świata**
- ➔ Tomasz Kwaśniewski, Anna Bedyńska, *Jedno oko na Maroko*, Warszawa 2013 – **inność, różnorodność społeczna**
- ➔ Aleksandra Mizielińska, Daniel Mizieliński, *Mapy. Obrazkowa podróż po lądach, morzach i kulturach świata*, Warszawa 2012 – **kultury różnych krajów świata**

Dla dzieci w wieku 7-12 lat:

- ➔ Gilbert Monique, *Jest wiele wiar: o co pytają dzieci*, Warszawa 2017 – **religie i wyznania**
- ➔ seria *Świat dla dociekliwych*, Wydawnictwo Dwie Siostry (obecnie dostępne książeczki o Japonii, Chinach, Włoszech, Hiszpanii) – **kultury różnych krajów świata**
- ➔ Agnieszka Suchowierska, *Ada, Judytka i zaginiony tatęs*, Warszawa 2017 – **kultura żydowska, różnorodność kulturowa Polski**

Dla młodzieży w wieku 10-15 lat:

- ➔ Sarah Crossan, *Kasieńka*, Warszawa 2015 – **migracja, inność, rodzina**
- ➔ Clémentine Beauvais, *Pasztety, do boju!*, Warszawa 2017 – **stereotypy, inność**

Książki dla dzieci i młodzieży do nauki języka polskiego jako obcego:

- ➔ „Polski krok po kroku Junior. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego dla dzieci i młodzieży w wieku 10-15 lat”, Wydawca Glossa 2015
- ➔ „Bawimy się w polski 1. Podręcznik do nauki języka polskiego dla dzieci”, Wydawca Wydział Uniwersytetu Śląskiego 2016
- ➔ Seria podręczników i książek do nauki języka polskiego jako obcego zgodnie z podstawą programową, Wydawnictwo Polonijne Centrum Edukacyjne Literka
- ➔ Podręcznik interaktywny „Po polsku po Polsce” z grami i ćwiczeniami edukacyjnymi www.popolskupopolsce.edu.pl

Dla nauczycielek i nauczycieli:

- ➔ publikacja „Migracja, tożsamość, dojrzewanie. Adaptacja kulturowa dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym” pod redakcją Natalii Klorek i Katarzyny Kubin, Fundacja na rzecz Różnorodności Społecznej (FRS), Warszawa 2015: <http://bit.ly/MigracjaTozsamoscDojrzewanie>
- ➔ publikacja „Międzykulturowość w szkole. Poradnik dla nauczycieli i specjalistów” pod redakcją Kingi Białek. ORE, Warszawa 2015: <http://bit.ly/Wielokulturowosc-WpolskiejSzkole>
- ➔ publikacja „Szkoła wielokulturowa – organizacja pracy i metody nauczania” pod redakcją Anny Grudzińskiej i Katarzyny Kubin, FRS, Warszawa 2010: <http://bit.ly/SzkolaWielokulturowa>

Zastanów się

1. Jakie stereotypy pojawiają się w lekturach, które omawiam z młodzieżą? Jakie mam strategie radzenia sobie z nimi?
2. Na czym się skupiam, kiedy rozmawiam z uczniami i uczennicami o kulturach różnych krajów (także Polski): na uproszczonym obrazie kultury czy na jej wewnętrznym zróżnicowaniu? Na zewnętrznych przejawach (zwyczajach, „folklor”) czy na ich wyjaśnianiu i wartościach kultury? Na różnicach czy na podobieństwach?
3. W jakim stopniu wykazuję otwartość na to, by biblioteka była centrum twórczej aktywności szkolnej, a na ile chcę zachować silny związek tego miejsca z czytelnictwem?